

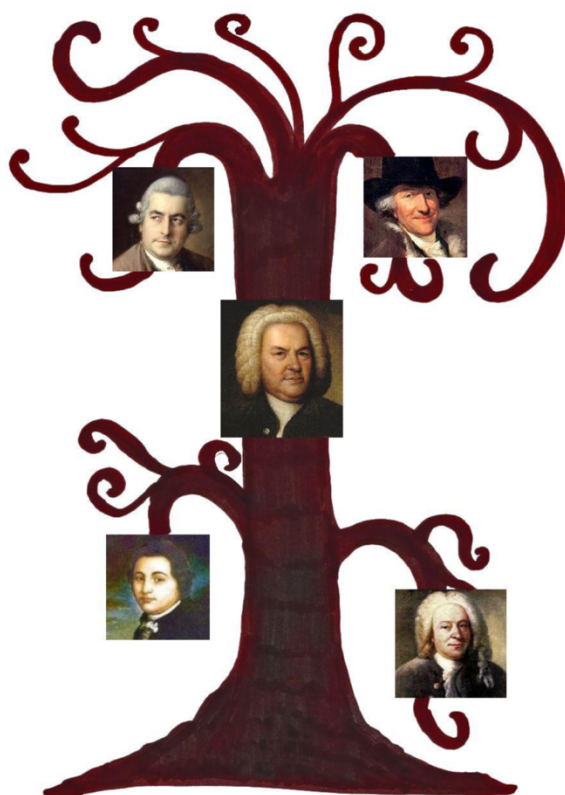

Purcell Kamerorkest

A M S T E R D A M

speelt onder leiding van **Mimi Mitchell**
m.m.v. **Anne-Marieke Evers**, mezzosopraan

Muziek van de Bach-familie

Zaterdag 13 november 2020 15.15 uur
Willem de Zwijgerkerk, Amsterdam

Info, kaarten en streaming: www.purcellkamerorkest.nl

Livestream: <https://youtu.be/o4PNjFp0nqQ>

AE amsterdams
fonds voor de
kunst

Programma

J. Bernhard Bach

(1676-1749)

Overture Suite in e klein

Ouverture

Air

Les Plaisirs

Menuet I en II

Air

Rigadon

Courante

Gavotte en Rondeaux

J. Christoph Bach

(1642-1703)

“Es ist nun aus mit meinem Leben”

“Mein Freund ist Mein”

Pauze

J.S. Bach

(1685-1750)

“Erbarme dich”

Concerto uit Cantate 142

“Ich sehe schon im Geist”

Wilhelm

Friedemann Bach

(1710-1784)

Sinfonia in d

J. Christian Bach

(1735-1782)

“The Broom of Cowdenknowes”

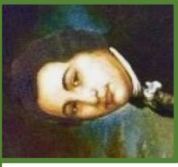
“Vo solcando un mar crudele”

Johannes
1580-1626
Musicus en tapijtwever

Johannes
1604-1673

Johann
Egidius
1645-1716

Johann Bernhard
de Oudere 1676-1749
Organist en hofmusicus in
Eisenach

Christoph
1613-1661

Johann Ambrosius
1645-1695

Elisabeth Lämmerhirt
1644-1694

Johann
Sebastian
1685-1750

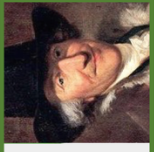
Anna
Wicken
1701-1760

Maria
Barbara
Bach
1684-1720

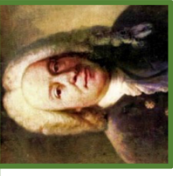
Johann
Christian
1735-1782 "de
Londense Bach"

Wilhelm
Friedemann
1710-1784 "de
Hallescher Bach"

Johann
Christoph
1642-1703
Organist in Amstadt
en Eisenach

***Stamboom familie Bach
(verkort)***

Muziek van de Bach-familie

In de 17de eeuw was de naam Bach bijna synoniem aan 'musicus.' Van de 16de tot de 19de eeuw bracht deze Duitse familie vele generaties componisten en muzikanten voort. Ook in de namen van de jongens valt een stevige familietraditie te bespeuren; bijna elk gezin had een of meerdere Johannis. Ook bij dit concert.

Hoe heeft één familie zoveel musici kunnen voortbrengen? Hier is een culturele verklaring voor. In het verleden had elk klein stadje een kerkorganist en elk klein hof een toetsenbespeler in dienst. Muziekvakmanschap werd doorgegeven van vader en oom op zoon en neef en het was vanzelfsprekend dat de Bach-jongens in het 'familiebedrijf' terecht kwamen. Deze Bachs waren bijna allemaal instrumentalisten, voornamelijk organisten en klavecimbelspelers, maar zoals destijds gebruikelijk bespeelden ze daarnaast meerdere andere instrumenten.

Deze verklaring doet niets af aan de geniale muzikaliteit van de Bach-familie, waaraan wij vandaag een ode brengen

Johann Bernhard Bach (1676-1749)

We beginnen meteen met een van de vele Johannis. Johann Bernhard, negen jaar ouder dan zijn achterneef Johann Sebastian

(hun grootvaders waren broers), vestigde zich als organist in Erfurt en daarna in Maagdenburg. Uiteindelijk volgde hij zijn oom Johann Christoph op als stadsorganist en hofklavecijnist in Eisenach en werkte daar een paar jaar samen met Telemann. Johann Sebastian was onder de indruk van Johann Bernhards orkestsuite en kopieerde vier delen

voor zijn Collegium Musicum in Leipzig. De twee neven bleven hun hele leven bevriend. Bernhard was peetvader van een van Sebastian's zonen en Sebastian vervulde dezelfde rol voor Bernhards oudste. Johann Bernhard werd destijds geroemd vanwege zijn 'prachtige ouvertures in de stijl van Telemann.'

Deze suite is geschreven in Franse stijl met een gepunteerde ouverture, gevolgd door verschillende dansen en karakterstukken.

Johann Christoph Bach (1642-1703)

De vroegste Bach op ons programma is een oom van Johann Sebastian, niet te verwarren met de zoon van Johann Sebastian, Johann Christoph *Friedrich* Bach (ja, het blijft ingewikkeld). Hij wordt vaak beschreven als het belangrijkste muzikale lid van de Bach-familie vóór Johann

Sebastian. Johann Christoph werkte als organist bij de kapel van het kasteel in Arnstadt. Hij werd stadsorganist en ook hoforganist en klavecijnist voor de Hertog van Eisenach en deze twee posities hield hij tot aan zijn dood. Het hof had connecties met Telemann en Pachelbel. Zou Johann Christoph bekend zijn geweest met hun muziek? De jonge Johann Sebastian had waarschijnlijk wel het orgelspel van zijn oom gehoord.

Wij spelen twee vocale stukken – het eerste afkomstig uit een motet en het andere uit een huwelijkskantate. Het laatste deel van het motet '**Es ist nun aus mit meinem Leben**', met als refrein 'Welt, gute Nacht' gaat over de naderende dood die geheel in overeenstemming met de Lutherse religie zonder problemen, ja zelfs met vreugde aanvaard wordt. De tekst bevat veel verwijzingen naar het Oude Testament en aansprekende metaforen, zoals een leeg wijnvat en een zandloper waar het laatste korreltje doorheen gelopen is.

Aria

*Es ist nun aus mit meinem Leben,
Gott nimmt es hin, der es gegeben.*

*Kein Tröpflein mehr ist in dem Faß,
es will kein Funklein mehr verfangen,
des Lebenslicht ist ausgegangen.*

*Kein Körnlein läuft mehr in dem Glas,
es ist nun aus, es ist vollbracht.
Welt, gute Nacht!*

*Komm, Todestag, du Lebenssonne,
du bringest mir mehr Lust und Wonne
als mein Geburtstag bringen kann,
du machst ein Ende meinem Leiden,
das sich schon mit den Kindtaufsfreuden
vor jenen hat gefangen an.
Nun ist es aus, es ist vollbracht,
Welt, Gute Nacht!*

Was wollet ihr euch nach mir sehnen?

*Ei stillet, stillet eure Tränen,
weil meine schon gestillet sind,
mir wischt sie Jesus von den Augen,
was sollen denn die euren taugen,
und lachet mit mir als ein Kind.
Was Jesus macht, ist wohlgemacht!
Welt, gute Nacht!*

Het is nu afgelopen met mijn leven.
God, die het gegeven heeft, neemt het terug.

Er zit geen druppeltje meer in het vat,
geen vonkje is blijven hangen,
het levenslicht is gedooft,

geen zandkorreltje beweegt meer in het glas,
Het is nu afgelopen, het is volbracht
wereld, goede nacht!

Kom, dag van mijn dood, levenszon,
jij brengt me meer vreugde en geluk
dan mijn geboortedag kan brengen,
jij maakt een einde aan mijn lijden
dat al is begonnen
voordat ik gedoopt werd.
Nu is het afgelopen, het is volbracht,
wereld, goede nacht.

Waarom zouden jullie naar mij verlangen?
Droog toch jullie tranen,
want de mijne zijn al gedroogd,
Jezus wist ze van mijn ogen af,
waarom zouden jullie ze dan vergieten,
Lach maar liever om mij, als een kind.
Wat Jezus doet, is welgedaan!
Wereld, goede nacht!

Vertaling: Ria van Hengel

‘**Mein Freund ist Mein**’ uit de huwelijkskantate, gebaseerd op het Bijbelse Hooglied, is van een heel andere aard. De zangeres verzekert ons bij herhaling dat haar vriend haar nu helemaal toebehoort en zij hem niet minder. Het geheel speelt zich af in een heerlijke tuin waar de bruidegom rozen is gaan plukken; de symbolische betekenis mag u zelf invullen. Wat betreft de muziek blijft de zangeres beheerst in haar zang, maar de soloviolist – als symbool voor haar toekomstige echtgenoot? – uit zich extraverter.

2. Aria / chaconne

*Mein Freund ist mein und ich bin sein,
der unter den Rosen weidet,
und er hält sich auch zu mir.
Seine Linke lieget unter meinem Haupt,
und seine Rechte herzet mich.
Er erquicket mich mit Blumen
und labet mich mit Äpfeln,
denn ich bin krank vor Liebe.*

Mijn vriend is de mijne en ik ben de zijne,
hij geniet van zijn rozen
en hij blijft ook mij trouw.
Zijn linkerarm ligt onder mijn hoofd,
en zijn rechterarm liefkoost mij.
Hij verkwikt mij met bloemen
en laaft mij met appels,
want ik ben ziek van liefde.

Vertaling: Ria van Hengel

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

In ons Bachen-programma spelen wij twee aria's van Johann Sebastian en één stuk dat waarschijnlijk uit de ganzenveer van een andere componist komt.

BWV 244, ‘**Erbarme dich**’, ontegenzegglijk van de Grote Bach, heeft eigenlijk geen introductie nodig. Jarenlang stond het op nummer 1 van de Klassieke Top 100, er is een hele documentaire aan gewijd waarin mensen vertellen wat deze muziek met hen doet, enz.

Toch willen wij dit prachtige stuk nog eens laten horen, ook al omdat wij het de laatste twee passie-seizoenen – in elk geval live – hebben moeten missen. Deze allerbekendste Bach-aria volgt in de Matthäus Passion op de verloochening van Petrus, een misdaad waarop diepe spijt volgt.

*Erbarme dich,
Mein Gott,
Um meiner Zählen willen!
Schaue hier,
Herz und Auge weint vor dir
Bitterlich.*

Ontferm U over mij,
mijn God,
vanwege mijn tranen.
Zie toch,
bedroefd huilt hart en oog
wegens U.

Het vrolijke *concerto* uit Cantate 142 werd aanvankelijk toegeschreven aan Bach, maar volgens de nieuwste inzichten van de musicologie is Telemann de componist. Eerder dacht men aan Kuhnau. Van wie het ook is: het is heerlijke muziek met veel speelvreugde.

In de aria '**Ich sehe schon im Geist**' uit Cantate 43 horen wij de rietblazers vol overgave 'schmieren' en voordat het thema terugkeert valt er in deze religieuze cantate te genieten van een bijna wereldse cadens.

*Ich sehe schon im Geist,
wie er zu Gottes Rechten
auf seine Feinde schmeißt,
zu helfen seinen Knechten
aus Jammer, Not und Schmach.
Ich stehe hier am Weg
und schau ihm sehnlich nach.*

Ik zie reeds in de geest
hoe hij aan Gods rechterhand
inslaat op zijn vijanden
om zijn knechten te redden
uit ellende, nood en smaad.
Ik sta hier langs de weg
en kijk hem verlangend na.

Twee zonen van Johann Sebastian gaan het programma afronden: Wilhelm Friedemann, zijn oudste zoon uit zijn eerste huwelijk en Johann Christian, de jongste zoon van zijn tweede vrouw. De kinderen van Johann Sebastian hebben in de geschiedenis niet altijd de aandacht gekregen die zij verdienen.

Wilhelm Friedemann Bach (1710-1784)

Wilhelm Friedemann werd geboren in Weimar en had daar naar alle waarschijnlijkheid een fijne jeugd. Zijn vader gaf hem les en maakte zelfs een speciaal klavierboekje voor hem. Helaas verloor hij zijn moeder toen hij 10 jaar was. Anderhalf jaar later hertrouwde zijn vader met Anna Magdalena en er zijn veel aanwijzingen dat deze abrupte verandering heeft bijgedragen tot de moeilijkheden in

zijn latere leven. In zijn vroege jaren volgde Wilhelm Friedemann het traditionele pad van de familie: geschoold in Leipzig, organist in Dresden. Vader Bach deed erg zijn best om Wilhelm Friedemann aan een baan te helpen; hij schreef zelfs zijn sollicitatiebrief! Maar toen Friedemann zijn baan in Dresden opgaf om te gaan freelancen ging het een stuk minder en uiteindelijk stierf hij in armoede. Sommige academici beweren dat zijn jaren in Dresden – met de daar vigerende vrijdenkerij en het luxueuze hofleven – het hem moeilijk maakte om het nuchtere leven en de ouderwetse moraal van Halle te aanvaarden. In dit licht is het ironisch dat hij vaak de ‘Hallesche Bach’ genoemd wordt.

In de muziek van Wilhelm Friedemann is goed te horen dat hij de zoon is van Johann Sebastian, maar klinkt ook de invloed van de nieuwe muziekstijlen door. Tijdens ons concert spelen wij een prachtige *sinfonia*. De opening klinkt vrij modern, het tweede deel is dan weer een fuga in de stijl van zijn vader, met een paar verrassende harmonieën.

Johann Christian Bach (1735-1782)

We besluiten met een laatste Johann. Johann Christian was 25 jaar jonger dan Willem Friedemann en ook zijn muziek is duidelijk van een andere generatie. Deze jongste zoon van Johann Sebastian had les bij zijn vader tot diens dood in 1750.

Daarna ging hij in de leer bij zijn 21 jaar oudere halfbroer Carl Philip Emanuel in Berlijn. Hij studeerde en werkte vervolgens in Italië, werd katholiek en kreeg een baan als organist in Milaan. Maar zijn muzikale interesse lag elders: hij begon opera's te schrijven! Misschien gaat dat ook makkelijker als je katholiek bent.

In 1762 verhuisde hij naar Londen. Zijn eerste opera daar werd bejubeld met citaten als *'Every judge of Music perceived the emanations of genius.'* Johann Christian werkte ook voor het Engelse hof en werd 'de muziekmeester voor de Koningin' genoemd. Toen de achtjarige Mozart in Londen was heeft hij de oudere componist ontmoet en het wonderkind was bepaald onder de indruk van diens muziek. De twee hebben ook samengespeeld. Met zijn Duitse collega, de gambist Friedrich Abel, organiseerde Johann Christian een paar van de eerste publieke concerten in Londen en ook volksconcerten aan de oever van de Thames. Een ondernemend type!

Wij spelen twee aria's van Johann Christian die laten horen waarom 'de Londense Bach', ook wel de 'Italiaanse Bach' genoemd, zo populair was. Arrangementen van Schotse liederen, zoals 'The Broom of Cowdenknowes' werden vaak gezongen tijdens de publieke concerten van Bach en Abel. Dit charmante en melancholieke lied, over een herderin die terugdenkt aan de ontmoetingen met haar geliefde (*swain*) op haar geboortegrond vol bloeiende brem (*broom*), eindigen wij niet in D-groot zoals in de bewerking van Bach, maar in het oorspronkelijke

dominante akkoord (A-groot), een triestere toonsoort. Je voelt dat zij nooit meer thuiskomt.

How Blyth was I each Morn to see
My Swain come o'er the Hill.
He leap'd the Brook and flew to me:
I met him with good will.

*O the broom, the bonny bonny broom,
The broom o' Cowdenknowes;
I wish I were wi' my dear swain,
Wi' his pipe and my ewes.*

He tun'd his Pipe and Reed so sweet,
The Birds stood list'ning by;
The Fleecy Sheep stood and gaz'd,
Charm'd with his melody.

Could I but faithful be?
He staw my heart; cou'd I refuse
That ever yet was born!
Whate'er he ask'd of me?

O the broom, etc.

Hard fate! That I shou'd banish'd be,
Gang heavily and mourn,
Because I lov'd the kindest swain
That ever yet was born

O the broom etc

De laatste aria, een spetterende solo uit zijn opera Artaserse, heeft Johann Christian geschreven tijdens een verblijf in Italië. Je hoort de wilde zee kolken van alle emoties.

*Vo solcando un mar crudele
Senza vele,
E senza sarte
Freme l'onda, il ciel s'imbruna*

Cresce il vento, e manca l'arte

*E il voler della fortuna
Son costretto a seguitar.
Infelice! in questo stato
Son da tutti abbandonato
Meco sola è l'innocenza,
Chi mi porta a naufragar.*

Ik vaar op een wrede zee
Zonder zeil
en zonder touwwerk
De golven zijn woest, de lucht wordt
donker
De wind wakkert aan, varen kan ik
niet.
Ik ben gedwongen me bij de wil
van het lot neer te leggen.
Wee mij ongelukkige!
Iedereen heeft mij verlaten
Mijn enige gezelschap is de onschuld,
Die mij nu schipbreuk laat lijden

Anne-Marieke Evers, mezzosopraan

De mezzosopraan Anne-Marieke Evers studeerde aan het Conservatorium van Amsterdam bij Kevin Smith. Zij specialiseerde zich in muziek uit de Middeleeuwen en Renaissance aan de Schola Cantorum Basiliensis te Basel (Zwitserland). Vervolgens werd zij gecoacht door Mariette Witteveen (Nederland) en Elizabeth Daniels (USA).

In Basel richtte zij samen met blokfluitiste Anita Orme Della-Marta het ensemble Grand Desir op, dat zich richt op laat-middeleeuwse en hedendaagse muziek. In juli 2009 won Grand Desir de publieksprijs in The York Early Music Festival Competition (UK).

Anne-Marieke is een veelgevraagd soliste voor het oratorium-repertoire. Haar stem wordt vaak omschreven als warm en helder.

In de VS trad zij solistisch op met de Washington Bach Consort, Bach Sinfonia en met Cathedra waarmee zij soleerde in Washington National Cathedral.

In 2016 debuteerde zij bij het Jerusalem Baroque Orchestra in een *Matthäus Passion* in Jerusalem door 8 zangers met Joshua Rifkin als dirigent. In Bethlehem soleerde zij in het Weihnachtsoratorium van J.S. Bach.

www.annemariekeevers.com

Mimi Mitchell studeerde zowel viool als musicologie in Amerika en kwam naar Nederland om barokviool te studeren bij Jaap Schröder aan het Sweelinck Conservatorium Amsterdam. Als medeoprichter van The Locke Consort won zij met dit ensemble eerste prijzen op concoursen in Engeland, Nederland en de Verenigde Staten. Daarnaast speelt Mimi Mitchell in binnen- en buitenland met

diverse vooraanstaande oude muziekensembles zoals In Stil Moderno en The Amsterdam Baroque Orchestra (o.l.v. Ton Koopman), Anima Eterna (o.l.v. Jos van Immerseel) en Currende (o.l.v. Erik Van Nevel). Als gastspeler trad zij op met London Baroque en op renaissanceviool met The Parley of Instruments in Engeland.

Haar musicologisch onderzoek heeft vele onbekende composities aan het licht gebracht. Als veelgevraagd gastspreker en docent geeft ze lezingen en masterclasses in Nederland, Engeland, Duitsland, Kroatië en de Verenigde Staten. In januari van dit jaar is Mimi gepromoveerd aan de Universiteit van Amsterdam op haar dissertatie over de herleving van de barokviool. Hiervoor heeft zij de oudste nog levende generatie barokviolisten geïnterviewd. Met haar proefschrift heeft zij een geheel nieuwe kijk geboden op de pionierstijd van haar eigen vakgebied.

Het **Purcell Kamerorkest Amsterdam** is opgericht in 1990 en bestaat op dit moment uit ruim vijftientig enthousiaste musici: van houtblazers (blokfluit, hobo, fagot), klavecimbel en barokgitaar tot een scala aan strijkers. Het vaste repertoire beslaat een ruime periode van de vroege barok tot de klassieke periode. We maken zelfs af en toe een uitstapje naar de huidige tijd.

De volgende musici spelen vandaag mee in het Purcell Kamerorkest
Amsterdam

Viool 1

Alexandra Wilson (concertmeester)
Renée Halma
Birgit Oyen
Jan Rector
Niels Willems

Viool 2

Elizabeth de Brauw
Els Elffers
Tjeerd Ketel
Corrie Luijf
Joke van der Wey

Altviool

Tonja van Anel
Arne Zuidhoff
Rob Potharst

Cello

Hendrien Schutter
Julia Zoet

Contrabas

Arjen van den Houten

Gamba

Genevieve van Peursen

Barokgitaar

Ratna Kroneman

Blokfluit

Lara Crul
Frieda Zuidhoff

Hobo

Frans Oosterhuis
Saar Schuursma

Fagot

Rik Ages

Klavecimbel

Tom Fossen

Het Purcell Kamerorkest Amsterdam is
lid van de Federatie van Amateur
Symfonie- en Strijkorkesten FASO
www.fasobib.nl

Dit concert is mede mogelijk door subsidie van

AF amsterdams
fonds voor de
kunst

Is het streamen van dit concert u bevallen en wilt u een financiële bijdrage leveren, stort uw zeer gewaardeerde gift dan op bankrekening NL91 INGB 0006 2937 79 t.n.v. Stichting Purcell Kamerorkest te Amsterdam onder vermelding van “Donatie streaming concert 13 november 2021”

Wilt U ons voor langere tijd ondersteunen dan kunt u zich ook aansluiten bij de Vrienden van het PKO. Meer over deze mogelijkheid en de voordelen vindt u op onze website www.purcellkamerorkest.nl onder Contact.

